Utlåtande GrUU 3/2026 rd─ RP 71/2025 rd

Grundlagsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 16 kap. i strafflagen

Till lagutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av 16 kap. i strafflagen (RP 71/2025 rd): Ärendet har remitterats till grundlagsutskottet för utlåtande till lagutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- specialsakkunnig Julia Höyhtyä, justitieministeriet
- professor Elina Pirjatanniemi.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- professor Sakari Melander
- professor Tuomas Ojanen.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att strafflagen ändras.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2026.

I propositionen ingår ett avsnitt om förslagets förhållande till grundlagen och lagstiftningsordningen. Enligt regeringen kan lagförslaget behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

LAGUTSKOTTETS BEGÄRAN OM UTLÅTANDE

Lagutskottet beslutade den 22 oktober 2025 att i enlighet med 38 § 2 mom. i riksdagens arbetsordning begära utlåtande av grundlagsutskottet om hur propositionen ska bedömas med avseende på de konventioner om mänskliga rättigheter som är förpliktande för Finland och bestämmelserna i grundlagen.

Godkänts
3.5

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Utgångspunkter för bedömningen

(1) I propositionen föreslås det att 16 kap. i strafflagen om brott mot myndigheter kompletteras med en ny 3 a §, där försvårande av polis- eller larmverksamhet definieras som ett brott. Enligt den föreslagna bestämmelsen ska den som hindrar eller väsentligt försvårar polis- eller larmverksamhet genom våld eller hot om våld mot en person som hör till personalen vid polisen, räddningsverksamheten eller den prehospitala akutsjukvården eller genom att olovligen tillägna sig ett fortskaffningsmedel eller annan väsentlig utrustning som används inom polisverksamheten, räddningsverksamheten eller den prehospitala akutsjukvården, genom att vålla betydande skada på ett sådant fortskaffningsmedel eller sådan utrustning eller genom att hindra användningen av ett sådant fortskaffningsmedel eller sådan utrustning för försvårande av polis- eller larmverksamhet dömas till fängelse i högst fyra år. Enligt det föreslagna 2 mom. ska också den som förfar på det sätt som avses i 1 mom. mot den som på begäran av en person som hör till personalen vid polisen, räddningsverksamheten eller den prehospitala akutsjukvården eller med dennes samtycke bistår vid polis- eller larmverksamhet dömas för försvårande av polis- eller larmverksamhet.

(2) Dessutom ska det fogas en ny 3 b § till 16 kap. enligt förslaget. Enligt den ska gärningsmannen, om försvårande av polis- eller larmverksamhet, med beaktande av att våldet eller hotet varit ringa eller andra omständigheter vid brottet, bedömt som en helhet har begåtts under förmildrande omständigheter, för störande av polis- eller larmverksamhet dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. För störande av polis- eller larmverksamhet döms också den som obehörigen hindrar eller väsentligt försvårar polis- eller larmverksamhet på något annat sätt än de som avses i 3 a §.

(3) Syftet med de föreslagna lagändringarna är enligt propositionsmotiven (s. 25) att de aktörer som är viktiga för samhället, dvs. i detta sammanhang polisen, räddningsväsendet och den prehospitala akutsjukvården, ska få bedriva ostörd verksamhet. Målet är att garantera de personer som deltar i denna verksamhet ett tillräckligt skydd i strafflagen. Som det sägs i propositionsmotiven (s. 26) är de handlingar som kriminaliseras genom den föreslagna bestämmelsen i huvudsak redan straffbara med stöd av 16 kap. i strafflagen och vissa allmänna straffbestämmelser i strafflagen, till exempel bestämmelserna om misshandel, olaga hot, skadegörelse, stöld, bruksstöld av motordrivet fortskaffningsmedel, rån och sabotage.

(4) Kriminalisering förutsätter enligt grundlagsutskottets etablerade utlåtandepraxis en grund som är vägande med tanke på samhället och systemet med grundläggande fri- och rättigheter (se t.ex. GrUU 23/1997 rd, GrUU 61/2014 rd och GrUU 9/2016 rd). Utskottet har konstaterat att lagstiftaren har rätt stort handlingsutrymme vid kriminalisering (t.ex. GrUU 7/2025 rd, stycke 16 och GrUU 23/1997 rd, s. 2/I). Handlingsutrymmet är dock inte obegränsat (se t.ex. GrUU 9/2016 rd, s. 5, GrUU 18/2007 rd, s. 5). Utskottet har i sin utlåtandepraxis (t.ex. GrUU 29/2001 rd, s. 4, GrUU 5/2009 rd, s. 3, GrUU 38/2025 rd, stycke 13) konstaterat att strafflagen inte bör utnyttjas i symboliskt syfte.

(5) Grundlagsutskottet anser det vara klart att skyddet av myndighetsverksamhet som är viktig för samhället är ett sådant vägande samhälleligt behov som kan motivera särskild straffrättslig lagstiftning i ett ärende. Även om det samhälleliga behov som ligger till grund för de föreslagna nya brottsrekvisiten inte är helt uppenbart, kan den strävan som ligger till grund för regleringen, dvs. att förtydliga rättsläget och betona klandervärdheten genom separata kriminaliseringar, anses höra till lagstiftarens handlingsutrymme. Grundlagsutskottet har till denna del ingenting att invända mot de föreslagna bestämmelserna.

Den straffrättsliga legalitetsprincipen

(6) Enligt 8 § i grundlagen får ingen betraktas som skyldig till ett brott eller dömas till straff på grund av en handling som inte enligt lag var straffbar när den utfördes. Enligt kärnan i den straffrättsliga legalitetsprincipen ska ett brottsrekvisit anges tillräckligt exakt så att det utifrån bestämmelsens lydelse går att förutse om en viss åtgärd eller försummelse är straffbar. Kärnan i legalitetsprincipen är densamma i Europadomstolens och EU-domstolens praxis, där man betonar strafflagstiftningens förutsebarhet, det vill säga att det utifrån ordalydelsen i en bestämmelse ska gå att förutse vad som är straffbart (se t.ex. GrUU 20/2022 rd, stycke 11, GrUU 12/2021 rd, stycke 57, GrUU 20/2018 rd, s. 2, GrUU 10/2016 rd och GrUU 6/2014 rd, s. 2—3).

(7) Enligt det föreslagna 16 kap. 3 b § 2 mom. i strafflagen ska också den som obehörigen hindrar eller väsentligt försvårar polis- eller larmverksamhet på något annat sätt än de som avses i 3 a § dömas för störande av polis- eller larmverksamhet. Bestämmelsens ordalydelse är tämligen öppen. I propositionsmotiven (s. 52) konstateras det att det kan vara fråga om många olika slags gärningar. Som exempel nämns att gärningsmannen stretar emot, försöker slita sig loss eller griper tag i polis- eller larmpersonalens kläder, utan att det är fråga om direkt våld. Det kan exempelvis vara fråga om störande när en person sätter sig ner framför ett utryckningsfordon och således hindar eller väsentligt försvårar polis- eller larmverksamheten.

(8) Den straffrättsliga legalitetsprincipen förutsätter en exakt definition av det straffbara handlandet. I grundlagsutskottets praxis har öppna gärningssätt i straffbestämmelser i princip ansetts vara problematiska med avseende på den straffrättsliga legalitetsprincipen (t.ex. GrUU 12/2021 rd, stycke 58, GrUU 20/2018 rd, s. 2, och GrUU 6/2014 rd, s. 2—3). Utskottet anser dock att ett öppet gärningssätt i en straffbestämmelse undantagsvis kan vara godtagbart, om den straffbara gärningen karaktäriseras av att den kan ta sig många uttryck och om bestämmelsen i övrigt innehåller villkor som i tillräcklig utsträckning begränsar området för det straffbara beteendet (GrUU 16/2013 rd, s. 4).

(9) Grundlagsutskottet noterar att det föreslagna 16 kap. 3 b § 2 mom. i strafflagen påminner om kriminaliseringen enligt 16 kap. 3 § i strafflagen som gäller hindrande av tjänsteman och som har stiftats med grundlagsutskottets medverkan (GrUU 23/1997 rd). Enligt bestämmelsen betraktas som hindrande av tjänsteman det att någon utan att använda våld eller hot om våld orättmätigt hindrar eller försöker förhindra en tjänsteåtgärd som innebär utövning av offentlig makt eller försvårar en sådan. Det föreslagna 16 kap. 3 b § 2 mom. i strafflagen ter sig enligt utskottet inte mer problematiskt med tanke på noggrann avgränsning eller exakthet än bestämmelsen i fråga. Det föreslagna 16 kap. 3 b § 2 mom. i strafflagen är inte problematiskt med avseende på 8 § i grundlagen på ett sätt som påverkar lagstiftningsordningen. Ur en vanlig medborgares synvinkel

blir regleringen dock tämligen svårbegriplig. Lagutskottet bör försöka göra regleringen ännu mer exakt och tydlig exempelvis genom att komplettera bestämmelsen med en öppen exempelförteckning över gärningssätten.

Mötesfrihet

(10) I propositionsmotiven bedöms den föreslagna regleringen också i förhållande till yttrandefriheten enligt 12 § och mötesfriheten enligt 13 § i grundlagen. Enligt propositionsmotiven (s. 52) är syftet med de föreslagna bestämmelserna inte att i sak ingripa i fredlig och våldsfri medborgaraktivism. Dessutom konstateras det i propositionen (s. 48) att den föreslagna bestämmelsen inte ändrar den rättsliga bedömningen i fråga om demonstrationer och motsvarande sammankomster. Den begränsar inte medborgarnas rättigheter och ökar inte heller myndigheternas befogenheter. Syftet med den föreslagna regleringen är enligt propositionsmotiven (s. 48) inte att begränsa yttrandefriheten och mötesfriheten enligt grundlagen eller ingripa i sammankomster som ordnas på behörigt sätt enligt lagen om sammankomster, såsom demonstrationer.

(11) Grundlagsutskottet betonar betydelsen av ovan nämnda motiveringar med tanke på den föreslagna regleringen. Dessutom fäster utskottet till denna del uppmärksamhet vid Europadomstolens tolkningspraxis, särskilt i fråga om mötesfriheten.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Grundlagsutskottet anför

att lagförslaget kan behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Helsingfors 17.2.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Heikki Vestman saml
medlem Fatim Diarra gröna
medlem Hannu Hoskonen cent
medlem Teemu Keskisarja saf
medlem Kimmo Kiljunen sd
medlem Mats Löfström sv
medlem Onni Rostila saf
medlem Henrik Vuornos saml
medlem Johannes Yrttiaho vänst
ersättare Maaret Castrén saml
ersättare Markku Eestilä saml
ersättare Joona Räsänen sd.

Sekreterare var

utskottsråd Johannes Heikkonen.